



Frihet, mangfold og kvalitet

Taler

Knut Olav Åmås

Dato

27 januar 2014

Sted

Kulturhuset, Oslo

Omstendigheter

Innledning frokostmøte Arts & Business

1 Kjære dere,

Takk for at jeg får anledning til å komme hit.

5 Jeg skal bruke noen minutter på si noe om regjeringens økte satsing på kulturnæringer og på privat kapital som supplement til den offentlige i norsk kulturliv.

10 For at kulturen skal kunne være en sterk og relevant kraft i samfunnet, er det særlig tre forutsetninger som må være til stede.

Det er frihet,
det er mangfold
og det er kvalitet.

15

I seg selv er de bare generelle begreper, men vi kan lett konkretisere dem: Størst mulig frihet fra statlige føringer og detaljstyring, mangfold i finansiering og geografiske kraftsentra, og konsentrasjon om kvaliteten på det som produseres. Og ingen trenger å spørre oss rikspolitikere om å lede an i kvalitetsdebatten --
20 det er sektorene og miljøene selv som må definere sine kvalitetskriterier.

Frihet, mangfold og kvalitet. Disse tre forutsetningene danner på mange måter det helt generelle grunnlaget for denne regjeringens kulturpolitikk.

25 De siste åtte årene har kulturbudsjettene økt kraftig både nasjonalt og lokalt. Det har vært bra og nødvendig for kulturlivet. Det har gjort Norge til mer av en kulturnasjon, det har hevet kulturpolitikken status og oppmerksomhet. Vi har

fått mer aktivitet, flere arenaer og flere kan leve av å skape kunst.

30

Derfor har Høyre også støttet økningene. Og før jul ble tidenes største norske kulturbudsjett gjennom tidene vedtatt på Stortinget. Høyre/Frp-regjeringens kulturbudsjett er 656 millioner kroner større enn budsjettet til Stoltenberg-regjeringen for 2013. Det er en økning på 6,8 prosent. Innenfor denne

35 historiske rammen har vi økt veldig mange tilskudd, men vi har også kuttet eller frosset noen, for å gjøre våre nye prioriteringer og omprioriteringer.

Kroner og øre er ikke løsningen på alt. Det skaper ikke noe interessant kulturliv dersom alle kulturpolitiske debatter skal handle om budsjettstørrelser. I de unikt

40 gode rammevilkårene norsk kulturpolitikk gir, må vi se kritisk på hvordan pengene brukes med sikte på å få enda bedre resultater ut av dem, til glede for kunsten og kulturen og ikke minst folk flest, norske borgere. Vi må også være oppmerksom på politikken og tilskuddenes grenser -- hva er det som trenger tilskudd for å eksistere, hva er det som på den andre siden kan bære seg selv.

45

Denne regjeringen vil bidra til å gi det offentlig finansierte norske kulturlivet en ny retning og en ny konsentrasjon om innhold og resultater fra aktørenes egen side.

50 Vi vil se nærmere på hvordan vi kan bidra til å få mer privat kapital inn i det norske kulturlivet -- ikke til erstatning for, men for å supplere.

Vi vil se nærmere på resultatene og virkningen av politikken gjennom evalueringer, mer forskning og kunnskap.

55

Vi ønsker en bred kulturpolitisk debatt om kvalitet, innhold og profil fremfor en ensidig opptatthet av infrastruktur og budsjettstørrelser.

Vi ønsker også et enda friere kulturliv der staten legger færre føringer på bruken

60 av pengene, og styrer mindre detaljert. Dette er vi allerede i god gang med i hvert eneste tildelingsbrev vi sender ut.

Frihet, mangfold og kvalitet. Disse tre forutsetningene henger nøye sammen med hverandre: Et større mangfold vil blant annet skje ved at makten spres på flere, ved at finansieringskildene blir flere. Og ved at flere kunstnere kan leve av

65 sin egen kunst -- i tillegg til fortsatt solid offentlig finansiering i form av

stipender til de beste som trenger det. Omleggingen fra garantiinntekter til arbeidsstipender går kontinuerlig videre.

70

Økt frihet og et bredere mangfold i kulturlivet vil fremme kvalitet på flere måter. Maktspredning, flere pengekilder og færre sentrale føringer vil gi et større rom for et nyskapende kulturliv som er friere og mer uavhengig av sentrale styringsmekanismer. Det blir større rom for brytninger og fruktbare diskusjoner rundt kultur og kvalitet.

75

1) Vi vil gjennomføre en frihetsreform i kulturlivet

Det betyr at vi skal spre makt og desentralisere beslutninger. Forvaltning og finansiering av kultur skal spres på flere eksisterende aktører. Og vi skal legge færre føringer på institusjonene og aktørene i kulturlivet.

80

En frihetsreform innebærer også at vi ønsker å stimulere til økt privat finansiering.

85

Solid offentlig finansiering er basisen for kulturlivet. Vi må sikre gode kulturtilbud som ikke kan opprettholdes uten offentlig støtte.

Men det offentlige bør ikke ha ansvar for å finansiere kulturlivet alene. Det har vi ikke i dag, og vi ønsker å styrke andre former for finansiering, for å utvide mulighetene til å skaffe seg finansiering til gode prosjekter.

90

Vi tror tilgang til flere finansieringskilder vil gjøre kulturlivet friere. Fordi privat kapital vil gi mer maktspredning. Det blir flere som vurderer, prioriterer og bestemmer hvor innsatsen skal legges.

95

Det vil gi større fleksibilitet ved at man slipper å forholde seg til ett system, ett sted der beslutninger tas og penger bevilges.

Og ikke minst vil mer privat finansiering utnytte et potensial som hittil ikke har vært mye utforsket i Norge.

100

Regjeringen legger inn en innsats på tre hovedområder for å få mer privat kapital inn i kulturlivet i Norge:

105

110 a) Vi innfører en gaveforsterkningsordning i år, og vi vil se på mulighetene for en politikk som legger enda bedre til rette for fremveksten og eksistensen til private fond og stiftelser. Vi er glad for at to helt nye nasjonale stiftelser som vil gagne blant annet norsk kultur er lansert bare nå i vinter, nemlig Olav Thons og Hans Rasmus Astrups.

115 b) Vi skal tilrettelegge for at flere kunstnere skal kunne leve og hente større inntekter av egen kunst, og

c) Vi skal etablere et helt nytt kunnskapssenter for kulturnæringene som eksisterende aktører og kunnskapsmiljøer skal få konkurrere om å drive

120 (a) En helt ny gaveforsterkningsordning

Vi ønsker å utløse mer privat finansiering ved å etablere en ny gaveforsterkningsordning. Den vil bli utlyst så snart formalitetene er på plass. Vi har allerede registrert stor interesse for denne nyskapingen.

125 Gaveforsterkningsordningen presenterte vi i budsjettet for 2014, og den er på 10 millioner kroner.

130 Den innebærer at staten yter et tillegg på inntil 25 prosent av gavebeløpet ved private pengegaver.

Ordningen spisses inn mot to formål i 2014:

135 pengegaver til kunstinnkjøp ved nasjonale og regionale kunstmuseer, og pengegaver til istandsetting av museumsanlegg.

Gaveforsterkning er en ny måte å tenke kulturpolitikk på, der verdien av samarbeid mellom private og offentlige aktører vektlegges. Fra før av har vi en slik ordning på forskningsfeltet. Regjeringen vil med denne ordningen dyrke frem en ny kultur for supplerende privat finansiering av kulturtilbud og -prosjekter. Det tar tid å dyrke frem en ny mentalitet i Norge på dette feltet, men vi antar vi vil komme godt i gang med den rammen vi nå foreslår, hvor staten topper private pengegaver med 25 %.

Dersom hele ordningen brukes vil kultursektoren kunne bli tilført hele 50

millioner ekstra i 2014. Ordningen vil sikre flere finansieringskilder og stimulere til mer samspill mellom private og offentlige aktører.

På samme vis trenger vi en politikk for å styrke den viktige fond- og stiftelsessektoren, som også har styrket seg de siste årene. Dette er et område
150 Stoltenberg-regjeringen ikke viste særlig interesse for.

Som vi sier i regjeringsplattformen, vil vi tilrettelegge bedre for private fond og stiftelser, fordi dette, sammen med gaveforsterkningsordningen, på sikt vil
155 kunne redusere avhengigheten av offentlig finansiering.

Sparebankstiftelsene og Fritt Ord er to gode eksempler på stiftelser som bidrar til maktspredning ved at beslutninger tas flere steder og uavhengig av politikerne, og til at flere stemmer får muligheten til å bli hørt, flere prosjekter
160 får sjansen til å bli virkelighet. Det ønsker Høyre/Frp-regjeringen mer av. Fondene og stiftelsene er uavhengige av både stat og marked, og er en uunnværlig del av det sivile samfunn.

Vi tror at de mange vellykkede resultatene til de private fondene og stiftelsene de
165 siste årene aktivt har bidratt til å redusere skepsisen til alternativ finansiering som vi ser noen steder i kulturlivet. Fondene og stiftelsene gir sine mottagere kunstnerisk frihet. Vi ønsker å være med på å dyrke frem en sterkere kultur for både fond og stiftelser og for flere rene pengegaver fra enkeltpersoner, institusjoner og bedrifter til kulturformål i Norge. At det trengs en ny slik
170 kultur og mentalitet, viser all den sterke motstand Christian Ringnes sin 350-millionersgave til skulpturparken er blitt møtt med gjennom lengre tid. Mye av motstanden er begrunnet nettopp i at det er en privat gave.

(b) Kunstnere skal kunne tjene mer penger på egen kunst
175

Dersom kulturvirksomheter blir mer lønnsomme, gir dette grunnlag for en utvidet kunst- og kulturproduksjon. Mer kommersialisering gir grunnlag for mer kultur. For å møte den økte etterspørselen etter kunst og kulturprodukter og for å bedre rammevilkårene til kunstnere og kulturutøvere, må flere
180 kunstnere kunne operere kommersielt.

Vi vil arbeide systematisk for å sette flere kunstnere i stand til å hente større inntekter fra sitt kunstneriske arbeid, enten de kommer fra privat eller offentlig

Kulturbedrifter varierer i størrelse, kommersiell innretning og utvikling. Den store majoriteten av kulturnæringsbedriftene består av små bedrifter og selvstendig næringsdrivende.

190

Sentralt for disse små kulturbedriftene, er kulturgründere som løfter gode idéer og kulturelle produkter til å bli næringsvirksomhet. Et viktig mål er at disse kulturgründerne styrker entreprenørskapskompetansen sin, slik at flere kan selge sine produkter og tjenester til et større publikum, både i Norge og i

195

utlandet.

Den nye kulturnæringssatsingen i Innovasjon Norge og Norsk kulturråd skal være med på å bidra til akkurat dette. Målet med satsingen er økt profesjonalisering, innovasjon og kommersialisering i kulturnæringene.

200

Satsingen tilbyr blant annet kompetansekurs gjennom Innovasjon Norge, og Norsk kulturråd har tiltak for å styrke kulturnæringsnettverk. En viktig side ved satsingen er at de to virkemiddelaktørene samarbeider for å utvikle kulturnæringene og at de styrker sine kunnskaper om disse næringene.

205

Hvis kunstnere skal ha mulighet til å leve som selvstendig næringsdrivende, må vi også sørge for at de juridiske rammebetingelsene er gode nok.

210

Det betyr at vi skal sikre en sterk beskyttelse av åndsverk. Og vi må se på rammevilkårene for næringsdrivende kunstnere -- og om det er mulig gjennom forenklinger å gjøre livet og hverdagen lettere for norske kunstnere og kulturarbeidere. Det er dem vi er her for, alle vi som jobber med rammevilkårene for norsk kunst og kultur. La oss aldri glemme det.

215

Regjeringen tilrettelegger for entreprenørskap og småbedrifter i flere departementer, dette er et tverrfaglig arbeid. Det regjeringen gjør med skatte- og avgiftssystemet og med regelverket for små og mellomstore bedrifter er relevant for utvikling av kulturbedrifter. Regjeringens finansielle bidrag til gründere, slik at disse skal få mulighet til å teste ut idéene sine, og til Ungt Entreprenørskap, er også viktig.

220

Vi vil samarbeide med Næringsdepartementet om utvikling av kulturnæringer fremover. Det vil også være aktuelt å ha kontakt med andre. Det er også

225 opprettet et bransjeråd for kulturnæringene som allerede har hatt sitt første møte. Vi håper på gode og konkrete resultater av arbeidet til rådet.

Vi er for øvrig i startgropen for en ny filmmelding, og vi starter nå en utredning av en incentivordning for å få til at flere utenlandske filmproduksjoner blir lagt til Norge, til glede for norsk filmbransje.

230

(c) Det nye kunnskapssenteret for kulturnæringene

235 Kunnskap er nødvendig for alle parter som er involvert i utviklingen av kulturnæringer: Kulturnæringsaktørene selv, offentlige og private finansierer, forvaltning og virkemiddelapparat. Alle trenger fakta om status og utviklingstrekk, om potensial og utfordringer, og om forhold som påvirker næringenes rammevilkår og utvikling.

240 Det nye kunnskapssenteret for kulturnæringene som vi skal opprette, og som vi nå tilfører adskillig større budsjetter enn de rødgrønne ønsket, vil være viktig for å styrke kunnskapen om kulturnæringsutvikling og privat kapital.

Kulturdepartementets engasjement i Arts & Business avvikles og midlene lyses ut, for øvrig i tråd med hva Arts & Business selv foreslo som innspill til kulturnæringsplanen som ble fremlagt før sommeren i fjor.

245

Senteret skal være en kunnskapsleverandør, som ved å fremskaffe og formidle kunnskap, bidrar til å utvikle kulturnæringene.

250 Senteret skal også legge aktivt til rette for økt privat finansiering i norsk kulturliv, samt kultur- og næringssamarbeid, gjennom å utvikle og formidle kunnskap om disse områdene. Fordi et godt samspill mellom kultur, kulturnæringer og øvrig næringsliv vil styrke grunnlaget for kulturnæringsutvikling.

255 Vi legger stor vekt på forskning og evaluering av kulturpolitikken. Vi politikere trenger oppdatert kunnskap om kulturlivet for å kunne bidra med en kunnskapsbasert kulturpolitikk. Kunnskap finnes, men utviklingen av den har ikke holdt tritt med den store veksten i offentlige kulturmidler. Blant annet derfor har vi bevilget 15 millioner kroner pr. år til et nytt forskningsprogram for 260 kultur- og mediesektoren, organisert under Norges forskningsråd. Det skal gå over fem år.

Utlysningen vil snart bli offentliggjort, og vi tar sikte på at senteret er etablert
265 før sommeren. Vi venter helt konkrete resultater og konkret nytte ut av dette
senteret, til glede for alle dere som er eller arbeider for norske kunstnere,
kulturarbeidere og kulturaktiviteter, slik at vi som legger rammevilkårene skaffer
dem en lettere hverdag og enda bedre vilkår for å skape kunst og kultur, enten
den er profesjonell eller amatørbasert og frivillig.

270 Stor takk for rapporten Status 2013, som Arts & Business og blant andre BI-
professor Anne-Brit Gran har presentert her i dag. Vi har lest den, og la meg
knytte noen få kommentarer til den:

275 Det er helt vesentlig ikke bare å fokusere på sponasing når vi snakker om privat
kulturfinansiering i Norge. Sponasing er bare en av flere former for slik
finansiering, og vi ser av rapporten at den i hovedsak støtter prestisjefylte
nasjonale institusjoner og tiltak på den ene siden -- og de helt lokale på den
andre, de som driver med amatørvirksomhet eller semiprofesjonell virksomhet,
280 det vil si samarbeid mellom amatør og profesjonell, i bedrifters nærmiljø. Dette
siste styrker den kulturelle grunnmuren, den lokale kulturen, som vi vil gi mer
oppmerksomhet de kommende årene. Det er derfor vi har bevilget 12,1
millioner kroner i årets budsjett til å stimulere de kommunale folkebibliotekene
som møteplass og debattarena.

285 Det er også interessant at rapporten viser at næringslivets sponasing og samarbeid
med kulturlivet ikke er et byfenomen. Andelen av bedrifter som har sponset er
større i landkommuner enn i bykommuner.

290 Vi merker oss for øvrig at den største veksten i kultursektorens sponsemidler fra
2011 til 2012 er kommet festivalene til gode. Dette viser hvor viktige og
byggende festivalene er blitt i Kultur-Norge.

Det er ikke overraskende at en del kulturinstitusjoner og -tiltak sliter med
295 sponsemidler. Det er et veldig tøft og krevende marked, og andre mottagere av
sponsemidler opplever også den samme tendensen. Et positivt faktum i
rapporten er likevel at veksten i kulturbudsjettene ikke har gjort det mindre
attraktivt for private å sponse kultur, men mer. Flere enn 1 av 4 bedriftsledere
mener at veksten i kulturbudsjettene har gjort kulturlivet mer interessant å
300 sponse.

Det er bekymringsfullt at rapporten viser at de som yter sponsemidler til kulturen i snitt er mindre fornøyd med hva de får ut av innsatsen enn mottagerne er. Anne-Brit Gran skriver: «Tilbakevendende misnøye med kultursponsing/samarbeidet oppmuntrer ikke til gjentakelse.» Dette kan indikere at det trengs en profesjonalisering og en sterkere gjensidig tenkning i slike relasjoner. Det finnes mange gode eksempler fra inn- og utland som ser disse relasjonene som partnerskap og samarbeid til glede for begge parter. Da blir sponsingen også mer slitesterk -- og i beste fall mer langsiktig.

Hege Maurøy i Sponsor- og eventforeningen sier til Dagsavisen i dag: «Å endre tankesett, arbeidsform og holdninger tar tid. Kulturlivet har en lang vei å gå, men den nye regjeringens ønsker om at midler til kulturlivet i større grad må komme fra private, kan være en kilde til at det går kjappere.» Det håper vi også -- som sterkt supplement til en solid offentlig satsing.

For å avrunde og oppsummere kort:

Regjeringen arbeider altså for og med en ny retning i kulturpolitikken på mange ulike måter.

Vi ønsker et rikt kulturliv som skaper rom for debatt og kritikk og som bidrar til å skape møteplasser for folk på tvers av ulike utgangspunkter.

325

Vi oppfordrer til en kritisk, ærlig og åpen debatt -- ikke minst om kulturpolitikken selv. Ingen skal måtte opptre taktisk overfor politikere.

Vi arbeider for maktspredning og at beslutninger desentraliseres. Vi arbeider for at kulturlivet skal være friere og mer mangfoldig. Og gjennom dette, arbeider vi for at kvaliteten styrkes.

I denne innsatsen ser vi det slik at koblingene mellom kultur og næring er sentrale. En ting er kultur som virkemiddel for næringsutvikling. Langt viktigere er det å anlegge et kulturnæringsperspektiv på selve den virksomheten som har potensial til det. Kultursektoren er allerede en av landets største i omsetning også som kommersiell virksomhet. Det perspektivet -- den private pengebruken til kultur og relaterte sektorer -- forsvinner ofte i norske kulturpolitiske diskusjoner. Ja, i slik en grad at man skulle tro at alt som realiseres av kultur i

335

dette landet realiseres alene på grunn av offentlige tilskudd. Men slik er det ikke. Det er mye å lære av de som lykkes i å finansiere seg selv, bære seg selv.

Vi utvikler nå en politikk for å få mer privat kapital inn i norsk kulturliv.

345

Vi tilrettelegger for at flere kunstnere skal kunne leve av egen kunst og for flere levedyktige kulturnæringer.

Vi tilrettelegger for et godt samspill mellom kultur, kulturnæringer og annet næringsliv.

350

Og det hele skal bygge på et sterkere kunnskapsgrunnlag og mer fri og åpen debatt om kulturlivet enn noen gang. Det er vi allerede i ferd med å få -- vi ser en revitalisert kulturdebatt.

355

Takk for at dere deltar i den -- fortsett med det! Kulturminister Thorhild Widvey og Kulturdepartementet er også svært interessert i direkte innspill når det gjelder kulturnæring og privat kapital i norsk kulturliv. Det er bare å skrive til oss direkte.

360

Takk for oppmerksomheten!

Kilde

www.regjeringen.no

365

Emner

Innledning, Kultur, Kulturpolitikk

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/frihet-mangfold-og-kvalitet>

370

375